

24 часа
24.06.2025 г.

Цветелина Стефанова

Ивайло Иванов, управител на НОИ: От 1 юли очакваме средната пенсия да достигне 1012 лв.

Цветелина Стефанова: Г-н Иванов, от 1 юли пенсиите ще се осъвременят по швейцарското правило с 8,6%. Кой възрастни да чакат увеличение на пенсията и колко ще стане средната?

Ивайло Иванов: Предвиденото осъвременяване на пенсиите от 1 юли ще обхване всички пенсионери с трудови пенсии, отпуснати до края на 2024 г. Те ще се увеличат с 8,6%. Ще се осъвременят следните видове пенсии: за осигурителен стаж и възраст; за инвалидност поради общо заболяване; за инвалидност за трудова злополука и професионална болест; за военна инвалидност и за гражданска инвалидност, когато са изчислени от трудово възнаграждение; наследствените пенсии.

Допълнително увеличение от 1 юли ще получат и тези пенсионери, които вземат част от пенсията на починалия си съпруг/съпруга, която се увеличава с 8,6%. Това са хората, които получават вдовишка добавка - 30% от пенсията на починалия.

Със същия процент от 8,6 ще се осъвремени минималният размер на основната пенсия за осигурителен стаж и възраст, който от 580,57 лв. ще нарасне на 630,50 лв. Производните от него минимални размери на другите трудови пенсии също се увеличават (пенсиите за стаж и възраст при непълнен осигурителен стаж, инвалидните пенсии, наследствените пенсии и др. - б.а).

На увеличение от 1 юли 2025 г. с 8,6 на сто подлежи и социалната пенсия за старост. В момента тя е с месечен размер от 307,07 лв., а от 1 юли 2025 г. се очаква с постановление на Министерския съвет да бъде определена в размер на 322,48 лв. Нейното увеличение се отразява на редица други пенсии и добавки, чиито размери се определят като процент от социалната пенсия за старост.

Няма да получат увеличение тази част от пенсионерите, чиито пенсии са отпуснати през 2025 г., тъй като те подлежат на осъвременяване от 1 юли 2026 г. През месец юли 2025 г. средната пенсия се очаква да достигне 1012 лв.

Цветелина Стефанова: Колко ще струва това увеличение?

Ивайло Иванов: В Закона за бюджета на държавното обществено осигуряване за 2025 г. са предвидени 1 033,1 млн. лв. за осъвременяване на пенсиите с 8,6% от 1 юли 2025 г., за увеличаване със същия процент на минималния размер на пенсията за осигурителен стаж и възраст и на социалната пенсия за старост, както и на обвързаните с тях минимални размери на пенсии и добавки.

Цветелина Стефанова: Колко пенсионери ще продължават да получават пенсии под линията на бедност и след 1 юли?

Ивайло Иванов: За 2025 г. линията на бедност е определена в размер на 638 лв. След осъвременяването на пенсиите от 1 юли 2025 г. с 8,6 на сто броят на пенсионерите, на които изплатеният размер, включително добавките към пенсията, ще бъде под линията на бедност, е около 531 500. Този брой е с около 150 хил. пенсионери по-малък от броя за месец юни.

Цветелина Стефанова: Имате ли предварителни изчисления колко са пенсионерите, които ще получават новата минимална пенсия от 630,50 лв.? И при колко от тях реалният размер е под тази сума и държавата ще продължава да им доплаща, за да стигнат 630,50 лв. на месец?

Ивайло Иванов: Пенсионерите с пенсии за трудова дейност, които ще получат новите минимални размери на пенсиите от 1 юли, са около 870 000, което включва както пенсионери с лични пенсии, така и пенсионери с наследствени пенсии. Този брой обхваща всички пенсионери, които получават пенсия в минимален размер, обвързан с размера на минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст от 630,50 лв.

Действителният размер на пенсията ще е под минималния размер за съответния вид на около 805 000 пенсионери. На тях държавата ще продължи да им доплаща до минималния размер на пенсията.

Цветелина Стефанова: От 1 април пенсиите на работещите пенсионери бяха преизчислени служебно. С колко средно успяха да си ги вдигнат? И колко е най-голямото?

Ивайло Иванов: Служебното преизчисляване на пенсиите, свързани с трудова дейност, считано от 1 април, се извършва с допълнително придобития от пенсионера осигурителен стаж в периода след отпускането, съответно - след последното преизчисляване на неговата пенсия.

Преизчисляването се извършва въз основа на данните, постъпили от осигурителите и самоосигуряващите се лица за времето до края на предходната календарна година, налични в информационната система на НОИ към 1 март в годината на преизчисляване.

Броят на служебно преизчислените пенсии от 1 април 2025 г. е около 365 хил. Отчита се увеличение с малко над 14 000 пенсии в сравнение с броя на служебно преизчислените пенсии през 2024-а (350 718 бр.).

Средното увеличение на действителния месечен размер е 15,16 лв. Най-голямото получено увеличение при тези пенсии е с 312,67 лв.

Следва да се има предвид, че въпреки увеличението на действителния размер на всички преизчислени пенсии някои не получават увеличение на изплащания размер. Това са случаите, когато и след увеличението размерът на пенсията остава под гарантирания минимален размер за съответния вид, който се изплаща на лицето, както и когато пенсията преди 1 април надхвърля определения максимален месечен размер.

Цветелина Стефанова: Парламентът задължи няколко институции, включително и НОИ, да направят пътна карта за усъвършенстване на пенсионната система. Един от анализите, на които се стъпва, е последният актюерски доклад на НОИ. Започнахте ли работа по нея и какво според вас задължително трябва да се прегледа?

Ивайло Иванов: НОИ добре осъзнава важността на поставената задача, доколкото взетите решения днес биха имали последици за десетилетия напред в бъдещето. Затова не бива да се прибързва и всяка една мярка трябва да се огледа внимателно от всички страни. Ще бъде сформирана работна група, която детайлно да разгледа съществуващите проблеми, да набележи възможни мерки за тяхното разрешаване, да конкретизира законовите и подзаконовите нормативни актове, чиято промяна е необходима. Работата на групата ще се основава преди всичко на три мащабни анализа – този, разработен от Министерството на труда и социалната политика, анализа на Икономическия и социален съвет, както и актюерския доклад на НОИ.

Това, което мога да посоча още сега, е, че не разглеждаме варианти за увеличаване на пенсионната възраст. На този процес бе даден старт през 2015 г. и той все още не е

завършил. Поставената от законодателя цел за пенсионна възраст 65 години ще бъде достигната от мъжете през 2029 г., а от жените – през 2037 г. Не разглеждаме варианти за "орязване" на социални права, а търсим начини как да направим социалната защита за отделни целеви групи по-адекватна, комбинирайки всички възможни форми на финансиране.

Народното събрание даде насоки с решението за Пътната карта - да формулираме начини как плащанията, зад които не стои осигурителен принос, но които се финансират с осигурителни вноски, да бъдат пренасочени към други системи. На фокус са и въпросите как параметрите по приходите и разходите да следват по-плътна динамиката на икономическия растеж, как да бъдат ограничени начините за заобикаляне на осигурителното законодателство, как да се заздравя връзката между "принос и права", как да се повиши осигурителната култура и финансовата грамотност на населението.

Цветелина Стефанова: Пенсиите в България вече приличат на европейските по коефициент на заместване на дохода. Но докога ще можем да плащаме тази щедрост през данъците, защото сега покритието на разходите с осигурителни приходи е 52%, а населението все повече застарява?

Ивайло Иванов: Пенсията е плащане, правото на което зависи от осигурителния принос на всеки един пенсионер. А в общия случай този принос е функция на времето, през което са внесени или дължими осигурителни вноски върху заработен доход от труд. Така че си мисля, че хора, които са работили близо четири десетилетия, за да придобият полагащото им се право на пенсия, са заслужили да имат адекватно ниво на заместващ доход.

По повод на коефициента на заместване на дохода, който цитирате - това е съотношението между средната пенсия и средния осигурителен доход, т.е. между две средни величини. В този смисъл той се отнася за системата като цяло и прикрива индивидуалните различия, които не са никак малко. За много хора тяхната пенсия е в размер, който не покрива толкова голям дял от средния осигурителен доход за страната и със сигурност не са никак малки обществените очаквания да бъде постигната още по-голяма "щедрост" на пенсионната системата в бъдеще. Факт е, че през 2024 г. бе постигнат най-големият от последните 10 години дял на разходите за пенсии, социални обезщетения и помощи от brutния вътрешен продукт. Отчетената стойност е над 12% - съответно 10,7% за разходите за пенсии и малко под 1,4% за обезщетения и помощи. Това е индикатор за по-високата адекватност на защитата.

В България се е наложила една твърде неблагоприятна демографска тенденция - комбинация от застаряващо население и намаляващо население в работоспособна възраст. Това поставя системата пред необходимостта от намирането на баланс между финансовата ѝ устойчивост и поддържането на висока адекватност. Ключовият въпрос е как да се случи тази адаптация. Тук е добре да се посочи, че през 2024 г. на 100 осигурени лица са съответствали 72-ма пенсионери. Сигурно ще бъде изненада, но това е най-ниското съотношение от 2000 г. насам. Вярно е също така, че демографските перспективи ще се влошават. Прогнозата от последния актюерски доклад на НОИ показва, че ако се запазят принципите на действащите в момента политики, балансът на ДОО ще остане отрицателен през целия период до 2070 г. Трансферът от държавния бюджет за покриване на недостига от средства, който за 2024 г. е 44,3% от общите разходи, в дългосрочен план се очаква да се движи в граници, близки до тази стойност.

България би могла да постигне повишаваща адекватност, без това да води до увеличаване на трансфера от държавния бюджет за покриване на недостига от

средства. Това може да се случи, когато решенията са принципни и водени от икономическата и финансовата логика, а именно: приходите от осигурителни вноски да изпреварват разходите, разходите да следват динамиката на икономическия растеж, случаите на недекларирани доходи от труд да бъдат по-скоро изключение и да се ограничат до минимум казуси, водещи до извличане на осигурителни права срещу нисък или отсъстващ осигурителен принос. Това ще създаде резерви и за по-амбициозни политики за увеличения на пенсиите и за повишаване на социалната устойчивост на системата в дългосрочен план.

Цветелина Стефанова: Максималният осигурителен доход вече е 4130 лв. Колко хора се осигуряват на максимален и на минимален размер? Трябва ли да има формула за определяне на максималния осигурителен доход, за каквато се говори от години?

Ивайло Иванов: От 1 април 2025 г. максималният осигурителен доход се увеличи от 3750 лв. на 4130 лв. (10,1%). През месец април, като се вземат предвид доходите от всички правоотношения, броят на лицата, които се осигуряват върху новия максимален размер, е 325 хил. Също през април на минималния осигурителен доход от 1077 лв. се осигуряват около 260 хил. лица, по-голямата част от които са самоосигуряващи се. Колко точно са хората, работещи на минималната за страната заплата, НОИ не може да уточни, доколкото при нас се събира информация за осигурителните доходи и brutните трудови възнаграждения.

Въпросът дали максималният осигурителен доход трябва да нараства по формула, е особено деликатен. Вярно е, че в предишните години имаше опити да се наложи нещо подобно, бяха сформирани и работни групи, но няма консенсусен резултат.

Позволявам си да твърдя, че максималният осигурителен доход трябва да нараства не само за да се осигурят повече приходи в системата. Задържането му за дълъг период без промяна може да води до по-ниски разходи за труд на работодателите, но не е в интерес на висококвалифицираните работещи, тъй като това влияе негативно както върху размерите на бъдещите им пенсии, така и върху размерите на обезщетенията, които те получават от ДОО за временна неработоспособност, майчинство и безработица, тъй като заместват по-малка част от възнаграждението им.

В обобщение - да, до известна степен е добре да има предвидимост при определяне на максималния осигурителен доход, но само ако знаем какъв очакван резултат искаме да постигнем. Въвеждането на формула само и само да бъде постигнато някакво съотношение между максималния осигурителен доход и средната работна заплата, според мен не работи в дългосрочен план. Трябва да бъдат взети предвид много други обстоятелства, например структурата на доходите, съотношението максимален осигурителен доход и минимална работна заплата, връзката с максималния размер на пенсията и още много други.

Цветелина Стефанова: Успяха ли законовите промени да сложат край на т.нар. френска безработица?

Ивайло Иванов: Спрямо работилите в различни европейски държави НОИ прилага регламентите за координация на схемите за социална сигурност, които определят правила при преценка на права и изчисляване на размер на обезщетенията. През август 2024 г. бяха приети промени в Кодекса за социално осигуряване, с които размерът на обезщетенията за безработица беше обвързан с цялостния осигурителен принос на работилите в други държави с времето, необходимо по българското законодателство като база за изчислението, спазвайки правилата на европейските регламенти, които се прилагат с приоритет над националното законодателство. Преди промяната се наложи практиката да бъдат изплащани максимални обезщетения на хора, които работят по

няколко дни в държава - членка на ЕС. След промяната обезщетения се изчисляват, както и на работилите и осигурявалите се в България.

Статистическите данни показват следното: броят на лицата с изплатени парични обезщетения за безработица, отпуснати при прилагане на Регламент (ЕО) № 883/2004 значително е намалял – от 28 288 лица за първите 6 месеца на 2024 г. на 18 070 за първите 6 месеца на 2025 г.; средномесечният размер на паричните обезщетения за безработица, отпуснати при прилагане на този регламент за първите 6 месеца на 2024 г., е 1 492,87 лв., а за първите 6 месеца на 2025 г. – 830,09 лв.; делът на изплатените парични обезщетения за безработица, изчислени при прилагане на регламента, от общата сума на изплатените парични обезщетения за безработица е намалял повече от два пъти - от 28,58 % на 14,14 %.

Цветелина Стефанова: От 1 юли обезщетение за временна неработоспособност и майчинство няма да може да се получава, ако човек работи по втори трудов договор. Защо се стигна до това предложение - имаше ли много злоупотреби?

Ивайло Иванов: Практиката показва, че има случаи, в които лицата ползват отпуск и получават парично обезщетение при бременност и раждане, за отглеждане на дете до 2-годишна възраст, при осиновяване на дете до 5-годишна възраст, но продължават да работят по друго правоотношение. В тези случаи не се реализира целта, за която се предоставят съответните парични обезщетения. Поради това са направени промени в Кодекса за социално осигуряване, съгласно които едно от условията за получаване на посочените обезщетения в пълен размер е лицето, което полага грижи за детето, да не упражнява трудова дейност, за която подлежи на осигуряване за общо заболяване и майчинство, т.е. да не работи по трудово, служебно или приравнено на тях правоотношение. Запазва правото да се изплащат предвидените в КСО обезщетения в размер 50 на сто, когато не се използва съответния отпуск.

В момента забрана за изплащане на парично обезщетение съществува само за периода на временна неработоспособност и бременност и раждане през периодите, за които са издадени актове на здравните органи – това са периодите, за които се издават болнични листове.

От 1 юли се обхващат и периодите на бременност и раждане от 135 до 410 дни, за които се разрешава отпуск и за отглеждане на дете до 2-годишна възраст, както и при осиновяване на дете до 5-годишна възраст. За времето от 1 януари до 31 декември 2024 г. през периодите на получаване на парични обезщетения за майчинство, съответно бащинство, 26 814 лица са упражнявали трудова дейност за общо заболяване и майчинство.